

РЕФЕРАТ

на тему:

«ВИРОБНИЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЛЮДИНУ»

ЗМІСТ

Вступ.....	2
1 Праця людини.....	3
1.1 Сутність праці	3
1.2 Законодавча та нормативна база України про працю.....	5
2 Виробниче середовище	6
2.1 Система «людина - середовище».....	6
2.2 Сутність та основні складники виробничого середовища	7
3 Безпека праці. Мінімізація впливу виробничого середовища на людину	11
Висновки	14
Список використаної літератури	15

ВСТУП

Праця – першопричина розвитку людини. Людина зобов'язана праці в розподілі функцій між верхніми і нижніми кінцівками, розвитку мови, поступовому перетворенні мозку тварини в розвинений мозок людини, у вдосконаленні органів почуттів. В процесі праці у людини розширювався коло сприйняття і уявлень, його трудові дії поступово стали носити свідомий характер.

Роль праці у розвитку людини і суспільства проявляється в тому, що в процесі праці створюються не тільки матеріальні і духовні цінності, призначені для задоволення потреб людей, а й розвиваються самі працівники, які набувають навички, розкривають свої здібності, поповнюють і збагачують знання. Творчий характер праці знаходить своє вираження в появі нових ідей, прогресивних технологіях, більш досконалих і високопродуктивних знаряддях праці, нових видах продукції, матеріалах, енергії, які, в свою чергу, ведуть до розвитку потреб.

Нормальна життєдіяльність людини вагомо залежить від умов зовнішнього середовища, зокрема виробничого. Адже в процесі трудової діяльності на організм людини чиниться своєрідний «тиск» несприятливими виробничими факторами, що прямо чи опосередковано впливають на її здоров'я та працездатність.

1 ПРАЦЯ ЛЮДИНИ

1.1 Сутність праці

Праця – це доцільна діяльність людей, спрямована на створення матеріальних і культурних цінностей. Праця є основою і неодмінною умовою життєдіяльності людей. Впливаючи на навколишнє природне середовище, змінюючи і пристосовуючи його до своїх потреб, люди не тільки забезпечують своє існування, але і створюють умови для розвитку і прогресу суспільства.

Будь-який процес праці передбачає наявність предмета праці, засоби праці і самої праці як діяльності по наданню предмету праці необхідних людині властивостей.

Предмети праці – це все те, на що спрямована праця, що зазнає змін для придбання корисних властивостей і задоволення тим самим людських потреб.

Засоби праці - це те, за допомогою чого людина впливає на предмети праці. До них належать машини, механізми, інструменти, пристосування та інші знаряддя праці, а також будівлі і споруди, що створюють необхідні умови для ефективного використання цих знарядь.

Засоби виробництва - це сукупність засобів праці і предметів праці. Технологія - це спосіб впливу на предмети праці, порядок використання знарядь праці.

В результаті завершення процесу праці утворюються продукти праці - речовина, предмети або інші об'єкти, що володіють необхідними властивостями і пристосовані до людських потреб.

Процес праці - явище складне, багатоаспектне. Основними формами прояву праці є:

а) витрати людської енергії. Це психофізіологічна сторона трудової діяльності, що виражається у витрачанні енергії м'язів, мозку, нервів, органів почуттів. Витрати енергії людини визначаються ступенем тяжкості праці та рівнем нервово-психологічної напруженості, вони формують такі стани як

стомлення і втома. Від рівня витрат людської енергії залежать працездатність, здоров'я людини і його розвиток;

б) взаємодія працівника із засобами виробництва - предметами і засобами праці. Це організаційно-технологічний аспект трудової діяльності. Він визначається рівнем технічної оснащеності праці, ступенем його механізації та автоматизації, досконалістю технології, організацією робочого місця, кваліфікацією працівника, його досвідом, застосовуваними їм прийомами і методами праці і т.д. Організаційно-технологічні параметри діяльності висувають вимоги до спеціальної підготовки працівників, до їх кваліфікаційного рівня;

в) виробнича взаємодія працівників один з одним як по горизонталі (відношення співучасті в єдиному трудовому процесі), так і по вертикалі (відношення між керівником і підлеглим) визначає організаційно-економічну сторону трудової діяльності. Вона залежить від рівня поділу і кооперації праці, від форми організації праці - індивідуальної або колективної, від чисельності працюючих, від організаційно-правової форми підприємства (установи).

Проблеми трудової діяльності служать об'єктом вивчення багатьох наукових дисциплін: фізіології і психології праці, статистики праці, трудового права тощо.

До показників характеру праці належить форма власності, ставлення працівників до засобів виробництва, своєї праці, розподільні відносини, ступінь соціальних відмінностей у процесі праці та ін.

Зміст праці виражає розподіл функцій (виконавських, реєстрації і контролю, спостереження, налагодження та ін.) на робочому місці і визначається сукупністю виконуваних операцій. Він відображає виробничо-технічну сторону праці, показує рівень розвитку продуктивних сил, технічних способів з'єднання особистого і речового елементів виробництва, тобто розкриває працю перш за все як процес взаємодії людини з природою, засобами праці в процесі трудової діяльності.

1.2 Законодавча та нормативна база України про працю

Законодавство України про працю являє собою систему взаємозв'язаних нормативно-правових актів, що регулюють відносини у галузі реалізації державної політики щодо правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці. Воно складається з Закону України «Про охорону праці», Кодексу законів про працю України, Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів. Базується законодавство України про охорону праці на конституційному праві всіх громадян України на належні, безпечні і здорові умови праці, гарантовані статтею 43 Конституції України.

До основних законодавчих актів про охорону праці слід віднести також «Основи законодавства України про охорону здоров'я», що регулюють суспільні відносини в цій галузі з метою забезпечення гармонічного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього активного життя громадян, усунення чинників, які шкідливо впливають на їхнє здоров'я, попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадкоємності. «Основи законодавства України про охорону здоров'я» передбачають встановлення єдиних санітарно-гігієнічних вимог до організації виробничих та інших процесів, пов'язаних з діяльністю людей, а також до якості машин, устаткування, будинків та таких об'єктів, що можуть шкідливо впливати на здоров'я людей; вимагають проведення обов'язкових медичних оглядів осіб певних категорій, в тому числі працівників, зайнятих на роботах із шкідливими та небезпечними умовами праці; закладають правові основи медикосоціальної експертизи втрати працездатності.

2 ВИРОБНИЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ

2.1 Система «людина - середовище».

Життєдіяльність людини здійснюється в системі «людина - середовище проживання». Частину природи, яка оточує живий організм, і з якою він безпосередньо взаємодіє, можна назвати природним середовищем проживання.

Навколишнє середовище може надавати різний (благотворний або неблаготворний) вплив на стан здоров'я людини, його самопочуття, працездатність, відпочинок. Відхилення від допустимих умов діяльності завжди супроводжуються впливом негативних факторів на людину і примушують його переносити несприятливий вплив того чи іншого фактора середовища, що негативно впливає на продуктивність праці, погіршує самопочуття, призводить до травм і захворювань, а іноді і до загибелі людей.

Негативні впливи, властиві середовищу проживання, існують стільки, скільки існує всесвіт. Джерелами природних негативних впливів є стихійні явища в біосфері (зміни клімату, грози, землетруси і т.п.).

Постійна боротьба за своє існування змушувала людину знаходити і вдосконалювати засоби захисту від природних негативних впливів середовища проживання. Поява відносно безпечного житла, застосування вогню та інших засобів захисту, вдосконалення способів отримання їжі, крім захисту людини від негативних впливів, призвели до його впливу на середовище проживання.

У процесі життєдіяльності людина систематично піддається впливу різних небезпек, під якими зазвичай розуміють явища, процеси, об'єкти, здатні за певних умов завдавати шкоди його здоров'ю безпосередньо або опосередковано, викликати небажані наслідки. На ранніх стадіях свого розвитку, навіть при відсутності технічних засобів, людина безперервно зазнавала впливу негативних факторів природного походження: знижених і підвищених температур повітря, атмосферних опадів, стихійних явищ, контактів з дикими тваринами. В умовах сучасного світу до природних

додалися численні фактори техногенного походження: вібрації, шум, підвищена концентрація токсичних речовин в повітрі, водоймах, ґрунті; електромагнітні поля, іонізуючі випромінювання.

Підсистема - «людина - виробниче середовище», як складова системи «людина – життєве середовище», вивчається окремою галуззю знань, яка практично оформилася в самостійну науку - Охорона праці. В ній сформувався певний методологічний комплекс наукового пізнання для вивчення виробничих небезпек, їхніх властивостей та розробки заходів і засобів щодо їх запобігання.

2.2 Сутність та основні складники виробничого середовища

Впровадження в промисловості нових технологічних процесів, зокрема з використанням електроенергетики і радіоелектроніки, застосування потужного технологічного обладнання, засобів наземного, повітряного і водного транспорту; численного побутового та інженерного забезпечення, механізація виробничих процесів, широкий розвиток телебачення, радіозв'язку, радіолокації, використання високочастотної електромагнітної енергії в різноманітних сферах народного господарства, а також і в побуті, призвели до того, що людина на виробництві і вдома постійно зазнає впливу різноманітних шкідливих факторів.

Людина, створюючи штучний технічний світ, перетворила біосферу в техносферу.

Виробниче середовище - це простір, в якому здійснюється трудова діяльність людини. У виробничому середовищі, що є частиною техносфери, формуються негативні фактори, які суттєво відрізняються від негативних факторів природного характеру.

Відмінності в напруженості певних фізіологічних систем зумовлені різними факторами і їх комбінаціями. При цьому виділяють чинники важкості праці, фактори процесу і фактори умов праці.

Фактори важкості праці обумовлюються:

- особливостями трудового процесу;

- умовами виробничого середовища.

Фактори трудового процесу визначають навантаження на м'язову і нервову системи; співвідношення між динамічними і статичними навантаженнями; ритм і темп; кількість інформації, яка надходить і переробляється; монотонність; робоча поза і змінність праці.

Фактори умов праці включають певну сукупність санітарно-гігієнічних, психологічних та естетичних елементів виробничого середовища, які діють на працівника під час праці.

Відповідно до рекомендацій МОП визначають такі основні фактори виробничого середовища, що впливають на працездатність людини в процесі виробництва:

- фізичне зусилля (переміщення вантажів певної ваги в робочій зоні, зусилля, пов'язані з утриманням вантажів, натисканням на предмет праці або важіль управління механізмом протягом певного часу);
- нервові напруження (складність розрахунків, особливості вимоги до якості продукції, складність управління механізмом, апаратом, приладдям, небезпека для життя і здоров'я людей під час виконання робіт, особлива точність виконання);
- робоче положення (положення тіла людини і його органів відповідно засобів виробництва);
- монотонність праці (багаторазове повторення одноманітних, короткочасних варіацій, дій, циклів);
- температура, вологість, теплове випромінювання в робочій зоні;
- забруднення повітря;
- виробничий шум;
- вібрація, коливання, поштовхи;
- освітленість у робочій зоні.

Всі ці фактори впливають на здоров'я і працездатність людини.

Виробничі небезпеки завжди мають складну будову, і тому їх можна віднести до складних техніко-ергатичних систем, в яких завжди є потенційна небезпека, що полягає в присутності людини, з повним її набором психофізіологічних особливостей організму і поточного його стану як ланки контролю та (або) управління. Наявність потенційної небезпеки створює ризик. Ризик, поза визначенням, – це дія, спрямована на досягнення бажаної мети в умовах наявності загрози неуспіху або отримання небажаного результату. В англійській термінології застосовують поняття «виробничий ризик», а у французькій – «професійний ризик».

Умови праці - це обстановка, в якій здійснюється трудова діяльність, тобто характер устаткування та організації робочих місць, рівень дотримання санітарно-гігієнічних і естетичних норм, психологічний клімат, це сукупність факторів виробничого середовища, що впливають на здоров'я та працездатність людини в процесі праці. Умови праці поділяються на соціально економічні, які розглядаються у широкому контексті і характеризують відношення до них суспільства, та виробничі, тобто умови праці безпосередньо на робочих місцях.

У відповідності з Державними санітарними нормами та правилами «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу», затвердженими наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.04.2014 р. № 248 умови праці визначаються як сукупність факторів виробничого середовища і трудового процесу, які впливають на здоров'я і працездатність людини під час виконання нею трудових обов'язків. Усі ці фактори впливають на формування умов праці одночасно і у нерозривній єдності, обумовлюючи поряд з іншими параметрами виробниче середовище.

Класифікація факторів допомагає на рівні галузі, об'єднання, окремого виробництва:

- формувати та поліпшувати умови праці, аналізувати їх стан;
- планувати заходи щодо поліпшення умов праці;

- розробляти проекти устаткування, споруджень, технологічних процесів, спрямованих на поліпшення умов праці;
- зосереджувати ресурси (фінансові, матеріальні, трудові) на поліпшення умов праці;
- прогнозувати зміни в умовах праці у зв'язку зі змінами технології, устаткування, впровадження нових матеріалів і технологій.

Сучасне виробництво характеризується професійними ризиками, пов'язаними з технологічними процесами, а також значною виразністю напруженості праці (високі темпи роботи, змінний характер, емоційна напруга, відсутність задоволення від роботи і ін.).

Обставинами і причинами, що сприяють розвитку професійної патології, є: недосконалість технологій, машин і інструментів; неефективність і відсутність засобів індивідуального захисту; недосконалість робочих місць; відсутність і несправність санітарно-технічних установок і деякі інші, у тому числі недотримання фізіологічно раціональних режимів роботи, відсутність фізіотерапевтичних запобіжних заходів, допуск до роботи осіб із протипоказаннями, підвищена чутливість, алергізація до шкідливих факторів, несвоєчасне виявлення та пізня діагностика профзахворювань. Послідовна, цілеспрямована робота з охорони праці дають можливість добре знизити рівень травматизму та професійних захворювань.

3 БЕЗПЕКА ПРАЦІ. МІНІМІЗАЦІЯ ВПЛИВУ ВИРОБНИЧОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЛЮДИНУ

Безпека праці і нешкідливість її залежить від параметрів виробничого середовища, рівня організації праці, від взаємовідносин людини з трудовим колективом, а також особистих якостей виконавця трудового процесу. Всі елементи виробничого процесу перебувають у взаємозв'язку і утворюють єдину систему. З аналізу взаємозв'язків людини з елементами системи праці відомо, що безпечність і нешкідливість умов праці визначають дві групи факторів: виробничо-технічні (організаційні, технічні фактори виробничого середовища) і «людські» або, як їх нині називають, психофізіологічні фактори.

В умовах високого технічного оснащення праці, комплексної механізації та автоматизації виробництва та інформатизації всього суспільства, коли продуктивність праці залежить насамперед від умілого використання машин, виникає нагальна потреба найдоцільнішого поєднання живої праці й засобів виробництва, впровадження таких форм і методів обслуговування машин, які забезпечують їхнє найефективніше застосування за умови збереження здоров'я та високої працездатності працівників.

У процесі виробничої діяльності кожна поважна компанія приділяє першочергову увагу питанням безпеки праці працівників, зниження аварійності і травматизму, створення гідних умов праці, встановлюючи пріоритет цих питань над будь-якими іншими організаційними і технічними завданнями, проводить планомірну роботу щодо поліпшення умов праці на робочих місцях. Основним інструментом оцінки умов праці та управління ними є процедура, регламентована для цих цілей українським законодавством - проведення атестації робочих місць за умовами праці. Частка працівників, які працюють у шкідливих умовах праці, завдяки послідовному впровадженню заходів щодо поліпшення умов праці, протягом останніх років впевнено знижується.

Роботодавець забезпечує функціонування системи управління охороною праці, а саме: організовує проведення аудиту охорони праці, лабораторних досліджень умов праці, оцінку технічного стану виробничого обладнання та устаткування, атестацій робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці в порядку і строки, що визначаються законодавством, та за їх підсумками вживає заходів до усунення небезпечних і шкідливих для здоров'я виробничих факторів.

У рамках виконання зобов'язань у галузі промислової безпеки, охорони праці та навколишнього середовища з метою мінімізації виробничих та професійних ризиків розробляються і реалізуються відповідні корпоративні програми. Планування заходів програм базується на комплексному і цілісному підході на основі створення та використання ефективних технологій, що дозволяють розвивати матеріально-технічний, технологічний і управлінський потенціал, забезпечувати безпеку людей і збереження якості довкілля в зоні діяльності компанії, підтримувати і покращувати репутацію компанії як соціально відповідальної організації.

Особлива увага приділяється контролю за якістю навчання працівників безпечним прийомам і методам роботи, дотримання вимог безпеки, профілактики виробничого травматизму та профзахворюваності, забезпечення засобами індивідуального та колективного захисту, інформування працівників в області безпеки праці та інших напрямках по вихованню у працівників культури безпеки праці.

Основні принципи у сфері охорони праці та промислової безпеки:

- пріоритет життя та здоров'я працівника перед будь-якими бізнес-процесами підприємства (компанії);
- відповідальність кожного: від роботодавця до працівника, за безпеку праці;
- ризик-орієнтований підхід: проведення глибокого аналізу ризиків та небезпек на робочих місцях;

- навчання та розвиток персоналу;
- дотримання законодавства та ключових міжнародних стандартів;
- відкритість та інформованість.

Основними напрямками стратегії для забезпечення належних умов праці на робочих місцях є: профілактика виробничого травматизму, сприяння психоемоційному балансу на робочих місцях; збереження і розвиток працездатності; управління виробничим процесом і збереження трудової активності.

Підходи до оцінки ризиків на робочому місці включають у себе такі елементи: моніторинг виробничого середовища; постановка завдань, що мають бути виконані на робочому місці (для виявлення усіх завдань та оцінки ризиків); огляд завдань, що мають бути виконані на робочому місці (аналіз ризиків від завдань); моніторинг за виконанням роботи; розгляд технологій роботи для оцінки впливу небезпек); аналіз зовнішніх факторів, що можуть вплинути на робоче місце; огляд та оцінка психологічних, соціальних і фізичних факторів, що можуть сприяти виникненню стресу на робочому місці, та іншими факторами організації праці і виробничого середовища; огляд організаційних заходів, які спрямовані на підтримку умов, включаючи захисні заходи наявність системи оцінювання можливих ризиків від нового устаткування, матеріалів для поновлення інформації стосовно ризиків. Оцінка ризиків має врахувати всі аспекти, а отже, всі можливі джерела небезпек, в усіх виробничих ситуаціях.

Починаючи з 2003 року, понад 100 країн світу відзначають Всесвітній день охорони праці. Це зробили для того, щоб привернути увагу всього суспільства до проблеми збереження здоров'я людини на робочому місці, досягти зниження рівня виробничого травматизму, смертності на робочих місцях.

ВИСНОВКИ

Людина значну частину свого життя витрачає на працю і тому від умов праці, рівня її безпеки залежить працездатність і продуктивність праці, якість роботи, стан здоров'я. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я на стан здоров'я нації на 50 відсотків впливають соціальні фактори (умови життя, умови праці).

Сприятливі умови забезпечують як соціальну гармонію особи людини, так і ставлення її до праці та задоволення працею.

Нормальна життєдіяльність людини вагомо залежить від умов зовнішнього середовища, зокрема виробничого. Адже в процесі трудової діяльності на організм людини чиниться своєрідний "тиск" несприятливими виробничими факторами, що прямо чи опосередковано впливають на її здоров'я та працездатність.

Забезпечення необхідних умов трудової діяльності здійснюється за трьома напрямками:

- формування сприятливих умов праці, збагачення її змісту;
- поліпшення умов праці у зв'язку з наявністю несприятливих факторів чи зростаючими потребами суспільства, а при неможливості поліпшення умов праці підтримання їх на досягнутому рівні;
- захист працівників від наявних та можливих небезпек та виробничих шкідливостей, тобто охорона праці.

Найбільш ефективними є заходи, спрямовані на формування сприятливих умов, на нових підприємствах або в порядку реконструкції на діючих.

Для більшості підприємств характерним є планомірне поліпшення умов праці та захист працівників від небезпечних і шкідливих виробничих чинників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Адамчук В.В., Ромашов О.В., Сорокина М.Е.. Экономика и социология труда: Учебник для вузов. — М.: ЮНИТИ. - 407 с.. 2000
- 2 Белов С. В. Безопасность жизнедеятельности: Учеб. - М.: Высшая школа, 2000.
- 3 О.В. Ромашов, Социология труда. - М.: “Гардарики”, 1999
- 4 Журнал «Охорона праці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ohoronapraci.kiev.ua>
- 5 Березюк О.В., Лемешев М.С. Безпека життєдіяльності. Вінниця: ВНТУ, 2011. – 204 с.

